

STAN ŚRODOWISKA W EUROPIE I W POLSCE wg raportu EEA

Niniejszy numer Informatora opracowano na podstawie opublikowanego przez Europejską Agencję Środowiska (EEA) na początku 2015 roku raportu „Środowisko Europy 2015 – Stan i prognozy”

W Europie ...

Od wielu lat Unia Europejska traktuje ochronę środowiska jako jeden z priorytetów swojej polityki. Wcześniej niż w większości regionów świata dostrzeżono tutaj jak ważny jest stan środowiska naturalnego, jego wpływ na zdrowie i jakość życia ludzi oraz jak szkodliwe skutki mogą nieść obojętność i zaniedbania w zakresie jego ochrony. Liczne badania, obserwacje i analizy wskazują, że powzięte wysiłki, również te podnoszące świadomość społeczną o konsekwencjach ekologicznych podejmowanych decyzji, przynoszą pozytywne efekty. Wśród sukcesów wdrażanych w Unii strategii w dziedzinie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i niskoemisyjności gospodarki wymienia się:

- spadek emisji gazów cieplarnianych w Europie o ok. 19 % przy jednoczesnym wzroście produkcji gospodarczej o ok. 45 % (w stosunku do roku 1990);
- spadek zużycia paliw kopalnych;
- zmniejszenie ilości wykorzystywanych zasobów i wytwarzanych odpadów oraz wzrost ilości odpadów poddawanych recyklingowi.

Należy przy tym brać pod uwagę, że ocena wymienionych efektów wymaga także analizy, w jakim stopniu wpływ na niektóre z nich miało skurczenie się gospodarek wskutek zapoczątkowanego w roku 2008 kryzysu ekonomicznego – będzie to możliwe w nieco dłuższej perspektywie czasowej.

Skala potrzeb jest jednak znacznie większa, zwłaszcza w kontekście założonych celów długoterminowych. Wymagane jest przyspieszenie działań wspierających: zapobieganie dalszej degradacji środowiska i zmianom klimatu, naprawę tych zniszczeń, które już zostały dokonane, ograniczanie i zmianę podejścia do konsumpcji oraz właściwą adaptację do zmian, których nie można już zatrzymać (patrz rys. 1). Nie można jednocześnie pominąć faktu, że wpływ sektorów gospodarki bezpośrednio związanych z ekologią i zrównoważonym rozwojem na wzrost gospodarczy państw członkowskich UE jest dzisiaj coraz wyraźniej widoczny - sektory te rozwijają się i przynoszą nowe miejsca pracy. Ochrona środowiska jest zatem uzasadniona także ekonomicznie - w tym należy upatrywać szansy na powodzenie kontynuowanych starań.

Rys. 1 Podejścia wspierające transformację w kierunku zielonej gospodarki
źródło: raport EEA pt. „Środowisko Europy 2015 – Stan i prognozy – Synteza”
(rys. 7.1, str. 156)

Przygotowany przez EEA raport „Środowisko Europy 2015 – Stan i prognozy - Synteza” zwraca uwagę przede wszystkim na wyzwania jakie stoją przed Europą i światem oraz na istniejące

słabości i zagrożenia w zakresie ochrony środowiska. Wśród tych ostatnich, w raporcie przywołano:

- opóźnienie między zaprzestaniem lub zmniejszeniem obciążenia pewnych obszarów środowiska a poprawą ich stanu;
- występowanie tzw. „efektu odbicia”: obniżenie kosztów i, co za tym idzie, ceny towaru w związku z poprawą efektywności jego produkcji zwiększa popyt na ten towar (zatem osiągnięty większą wydajnością efekt ekologiczny jest redukowany zwiększoną konsumpcją);
- brak motywacji i zgody na zmiany niektórych szkodliwych środowiskowo wzorców działalności przemysłowej, ponieważ generują znaczny zysk lub po prostu dają miejsca pracy;
- wzorowanie się społeczeństw państw rozwijających się na modelu konsumpcji krajów zachodnich – niweczy to w rozrachunku globalnym osiągnięcia Europy w zakresie zmniejszenia zanieczyszczeń i emisji gazów cieplarnianych. Jednocześnie osiągnięcia te często wypracowywane były dzięki przenoszeniu produkcji właśnie do krajów rozwijających się.

■ Wyzwaniem, wobec powyższego, są głębokie zmiany w systemach produkcji i konsumpcji – w tym przede wszystkim w stylu życia i sposobie myślenia konsumentów - zmierzające między

innymi do jak najszybszego przejścia do modelu niskoemisyjnej gospodarki o obiegu zamkniętym (patrz rys. 2). Jako możliwości zainicjowania tych zmian wymienić można:

- bardziej zdecydowane włączenie wymagań zrównoważonego rozwoju do dziedzin gospodarki najbardziej oddziałujących na środowisko, w tym także do budownictwa;
- wzmocnienie działań sprzyjających optymalizacji wykorzystania zasobów (patrz rys. 2);
- tworzenie infrastruktury związanej z zaspokajaniem podstawowych potrzeb społecznych (zaopatrzenie w żywność, energię, mieszkania, transport) w sposób umożliwiający ewentualne dostosowanie jej do rozwoju bardziej efektywnych lub alternatywnych technologii;
- wspieranie technologii przyjaznych środowisku, ‘zielonych’ mechanizmów i narzędzi finansowych, programów prosumenckich;
- doskonalenie wiedzy w zakresie adekwatnego prognozowania wpływu określonych działań na stan środowiska, znajdowanie powiązań między nimi a jakością życia ludzi, analizy globalnych megatrendów oraz poszukiwanie optymalnych odpowiedzi na pojawiające się zagrożenia;
- zintegrowane, komplementarne działania na wszystkich frontach zmian.

Rys. 2 „Gospodarka o obiegu zamkniętym” w ramach „zielonej gospodarki” (w kontekście wykorzystania zasobów)
 źródło: raport EEA pt. „Środowisko Europy 2015 – Stan i prognozy – Synteza” (rys. 6.2, str. 153)

W Polsce ...

Ostatnie 20 lat przyniosły znaczną poprawę jakości środowiska także w naszym kraju. Jednak podobnie jak w opisanym wcześniej kontekście Europy jako całości, stojące przed Polską zadania nadal są ogromne. Niektóre osiągnięcia (+) i niedostatki (-) opisujące aktualny stan środowiska w Polsce¹ zawarto w poniższej tabeli.

+	rozdzielenie wzrostu gospodarczego od emisji gazów cieplarnianych, emisji niektórych zanieczyszczeń powietrza, wytwarzania odpadów, poboru wody (tzw. <i>decoupling</i>)
-	uzależnienie polskiej gospodarki od węgla
+	zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o około 29 % (w okresie 1988 ÷ 2012)
-	emisje gazów cieplarnianych powodowane przez transport wzrosły o prawie 70 % (względem 2000r.) ²
+	nieznaczne zmniejszenie ilości odpadów komunalnych w przeliczeniu na osobę (297kg/os w 2013 w stosunku do 322kg/os w 2007) ³
-	większość generowanych odpadów komunalnych składowana jest na wysypiskach (63%) ⁴
+	obniżenie i utrzymanie emisji niektórych zanieczyszczeń powietrza (SO ₂ , NO _x , NH ₃ , NMVOC) poniżej limitów wyznaczonych do osiągnięcia do roku 2010
-	odnotowuje się przekroczenia emisji ozonu troposferycznego oraz zanieczyszczeń, których źródłem są budynki mieszkalne oraz przestarzałe środki transportu (pyły PM10 i PM2,5 oraz benzo(a)piren)
+	zmniejszenie ilości ścieków komunalnych oraz objęcie większej części populacji systemami oczyszczania ścieków (w 2012 już ponad 2/3 populacji)
-	ponad 2/3 wód powierzchniowych nadal nie spełnia kryteriów jakościowych określonych w Ramowej Dyrektywie Wodnej 2000/60/WE

Rola budownictwa

Najważniejszym wnioskiem z większości analiz dotyczących stanu środowiska czy postępu we wdrażaniu zasad zrównoważonego rozwoju w Polsce, Europie czy na świecie, jest potrzeba zintensyfikowania podjętych działań prośrodowiskowych. Rola sektora budowlanego, którego oddziaływanie na środowisko widoczne jest na każdym etapie życia obiektu budowlanego, jest tutaj szczególnie eksponowana. Dzieje się tak nie tylko dlatego, że produkcja, transport i wbudowywanie materiałów budowlanych są tak znaczącym obciążeniem dla środowiska, ale przede wszystkim z uwagi na to, że niemal każda działalność człowieka prowadzona jest w obiektach budowlanych lub dzięki ich istnieniu, co sprawia, że pośredniczą one w powstawaniu większości emitowanych zanieczyszczeń oraz w konsumpcji większości wytwarzanej energii.

Opracował: **Kamil Kułaga**
k.kulaga@itb.pl

Instytut Techniki Budowlanej

www.zb.itb.pl

SERVIS
INSTYTUTU TECHNIKI BUDOWLANEJ

¹ na podstawie opracowania dotyczącego Polski (w ramach raportu „Środowisko Europy 2015 – Stan i prognozy”) <http://www.eea.europa.eu/soer-2015/countries/poland>

² str. 14 raportu OECD „Przegląd ekologiczny - Polska 2015” <http://www.oecd.org/environment/country-reviews/OECD%20EPR%20Polska%20Najwazniejsze%20Punkty.pdf>

³ dane eurostat: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Municipal_waste_generated_by_country_in_selected_years_%28kg_per_capita%29_new.png

⁴ dane eurostat: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/6757479/8-26032015-AP-EN.pdf?fa2982b86-9d56-401c-8443-ec5b08e543cc>